

Skøjeren tav

Ukendt forfatter

"Nervøse og forjagede føler mange livet som en forbandelse. Det er fordi, de er kommen bort fra kontakten med naturen. Derfor skal de ikke ønske sig tilbage til primitivt liv. Fik de det, ville de tifold ønske sig tilbage fra åndsfattigdommen. Men de bør søge ud i det friske vejr på det åbne land. Og bruge den udvikling, kulturen har bragt deres sind, til at modtage - og blive sunde ved at græde og le, storme og smile med naturen selv". En delen sol og vind lige mellem natur og kultur og et momento: Brug det af talløse slægter møjsommeligt opbyggede gode til at få fuldt udbytte af det naturgivne og oprindelige. Nu kunne man tænke sig, at dette opgør er en afbalanceret filosofis indlæg blandt Thorkild Bjørnvigs og professor Ølgaards, men sådan er det nu ikke. Det er dateret 1936, og ingen vil kalde William Waagner - han er ophavsmanden - afbalanceret. Den 13. april er det 80 år siden, han blev født. Om et par år, 40 år siden han døde.

Om poesiens eller menneskeverdets alen kan retfærdiggøre en erindring om ham, ved ingen. Mange større og mere regelrette ånder forbigås vel. Den utæmmelige poet lokker dog, som hav, himmel Og hede lokkede ham. Hverken 50, 60, eller 70 er vist markeret. Mon så ikke 80 kan få et lille udråbstegn.

De citerede linier, der er noget af det sidste han fik trykt, har samme grundtone som noget af det første: "Hjem - hjem til heden." Trykt i "Politiken" i 1919:

*"Lad så storbyen rumle og jage,
mig drager en skønnere røst!
Jeg vil hjem - hjem til heden, tilbage
hvor sangene gror i mit bryst."*

Har hans digte først vundet indpas i øret, bliver de der. Også på trods af overrumplende haltende versfødder. Regnskabet stemmer nu engang ikke altid. Bedømmelsen har været forskellig. Den meget milde forklarer, at hans jyske sprog smitter af på hans rigsmål. En anden taler om "en slidsom vandring i en vildsom skov". Alle gribes dog af flere eller færre af hans klingende vers. Det er dog umiskendeligt, at det jyske i hvert fald har sat sine spor i ordvalget med et dejligt, krydret rigsmål som resultat.

Der er mandfolk der "kvumler", møllen "krøjer", og der er en evig "domren" af frøer i køret. "Drul" og "knog" - jo, der kan godt være brug for opslag i den store ordbog, hvis man ikke er tilfreds med egen intuition. Men det sidste tilrådes. Waagner og noter er ikke i harmoni.

Hvad han har skrevet? To små hæfter med prosa, ellers digte. Indledningen var 16 sider i lysegrønt omslag: "Drengens sange" fra 1918. En begyndelseslinie lyder: "Jeg spænder evighedens vinger til mit hjerte". Den må da fange én. Den første større samling er "Knøs og Tøs" fra 1921. Mindre samlinger, som han ser som mellemstadier, er "Vildskab og lykkerus" (1923) og "I brylluppets morgenrøde" (1925). I tilgift er der små - smukt trykte - privattryk. Han siger selv: "Den tekniske udførelse er min nydelse, når jeg har en ny bog færdig." Sikkert er det, at få danske digtere har præsenteret sine vers i et mere tiltalende udstyr. Men ydre og nok også indre stene har lagt sig i vejen for den systematiske produktion. Hans sidste store digtsamling

"Skøjeren synger" fra 1927 bebuder han allerede i 1923 i et brev til Henrik Cavling. Den skulle da hedde "En skøjer synger".

Indholdet? Hans begejstring for livet - det vil navnlig sige pigerne - og naturen var ubændig, og den måde, han udenfor poesien viste sin begejstring på, kunne kun med besvær indordnes under det vedtagne - vedtægterne, herunder politivedtægten. Han måtte komme - og kom - på tværs. Skævt gik det i forholdet til samfund og omgivelser. Stenpyramiden, der blev kastet efter amtslægen, ser lidt anderledes ud efter 50 års forløb. Navnlig én skældte han voldsomt ud - på tryk som efterskrift til en digtsamling. Skiftet fra vers til mindelser om de gode gammeldags pennefejder er noget voldsomt. Hør engang: "Jeg vil ikke pleje hadet i mit hjerte, men jeg kan heller ikke, ved at bide i mig den behandling, der er blevet mig til del, indirekte støtte øglernes spyen gift over folkets store, brede masse med de sunde sind - der gennem de voksende slægter skal sone det offentlige Danmarks synder." Kanonerne blev kørt i stilling, men krudtet var næppe ganske tørt. For en efterfølgende betragtning mødte han vistnok nogen langmodighed. Kunsten har alle dage haft lidt ekstra tøjrslag.

Som sagt, pigerne og naturen er hovedemnet. Begge dele fremtræder på en særdeles tiltalende måde. Men også kærlighed til bedstemor og -far hører vi om. "Hun var en god og stræbsom kone, nu drog hun bort til barndomstroens kyst". "Har du en far, hvem tidens tand gjorde gammel, bøjet og svag?" Jævne vers, men oprigtige. Viltre og selvsikre enkeltskikkelser kommer også med. John Pedersen, der hængte sig af mangel på svensk perikum, skærslipperen og bonden Hans Pesen fra Bov. Men det er knøs og tøs, de vestjyske himmelstrøg, lapmarken, sus af storm og buldren af torden, der er hans felt. Vildt og voldsomt males naturens mystik på de små hæfters sider.

Da min ungdoms vejleder i poesiens kringelkroge havde sat mig på sporet, måtte de små digthæfter støves op. Efterforskningen synes at afsløre, at Waagner nok er den danske digter, som i dedikationseksemplarer har været mest overdådig med ekstravers, og nogle af dem er særdeles festlige. Som prøve følger den tilgift, som Knuth Becker fik i "Knøs og tøs" som tak for Beckers eneste skuespil

"I som præker":

*"Jeg skal tale her i aften.
Mangen taler misted' kraften,
når han først kom op på stolen.
Hvad han hjemme havde drømt
at få sagt med kraft og fynde,
det var frygtsomt fra ham rømt,
når han skulle ret begynde.
Hvad han dømte blev på skrømt
og hans mening slesket ynde.*

*Jeg fik aldrig lampefeber.
Efterdommens salt og peber
har jeg ingensinde frygtet,*

*berømt eller og berygtet,
en af de to skøjerkoraler
bli'r eftermælet på mine taler.
Pressen og kritikken kan jo
slå hvilken som helst af samme banjo."*

Berømt blev han ikke. Det er ikke mange linier, der ofres ham i litteraturhistorien. Og sandt er det, at ved siden af hans vers kan man ikke lade være med at mindes punkter i hans liv. Hen mod slutningen af 1920'erne var han kommet så meget i carambolage med systemet, at det ikke blev til flere rigtige digtsamlinger. Det seneste årti af hans korte liv bragte ikke nye digtsamlinger. 4 år til fods på Europas landeveje med kone og børn, de sidste anbragt i et par barnevogne. Efter egen opgivelse blev årene navnlig finansieret af 240.000 postkort - dog et tal - og velvilje fra de gennemvandrede egnes imødekommende befolkning. Borgmestre viste byens seværdigheder og spenderede middag i købet. Der fik han altså den bespisning på Prytaneion, som Holstebro ikke kendte sin besøgsstid for. Men hverken postkort eller borgmestermåltider var tilstrækkeligt finansieringsgrundlag. Fantasien svigtede dog ikke en ven i nøden. Om nu poesien var et familieforetagende, eller om sagen forholdt sig anderledes - nok er det, at der i slutningen af 1930 blev lanceret en digtsamling af Jensine Nielsen, trykt i Strasbourg og sendt til en række personer i hjemlandet. Digtsamlingen var forsynet med en trykt tilegnelse. Gæt til hvem! Det geniale var, at tilegnelsen var afstemt efter modtageren af hvert enkelt eksemplar. Hvad enten man var forretningsmand, digter, operasangerinde eller gejstlig, var vedkommende modtager netop den person, som forfatterinden havde fundet værdig til at figurere som den store kunstens inspirator. Ærligt talt: Den er dog ikke til at stå for efter et halvt århundredes forløb. Det værste ved hele sagen var de gyselige, håndskrevne lovprisninger: "I dyb beundring for --- " og herefter indsættes efter behag: "Deres store gerning", "Deres pragtfulde vers" - for nu ikke at nævne de versificerede. "Politiken" fik en sag på halsen eller blev i hvert fald truet med det for at omtale historien.

Efter hjemkomsten fremkom et lille prosahæfte om "Europarejsen", men det meste var glimt fra Lapland. Citatet i indledningen er derfra. Dertil et duplikeret hæfte om Waagners strid med myndighederne om forskellige forhold. Kun en lang granskning i gamle sager kan give en fornemmelse af, om der var øvet uret mod ham. I 1942 døde han. Bemærk, at det var Tom Kristensen, der efter hans død udgav hans udvalgte digte "Tatersind" i 1943. Det skulle være argument nok for at læse dem. Og så Waagners egen forklaring på, hvad det er at digte:

*"At digte er at lytte tro,
til tanken forklaret nynner.
I sit værk er digteren skabningens præst,
der ærbødig livet forkynder".*

Skøjeren tav, men havde forinden givet os opskriften på at forene natur og kultur, formåede dog ikke i sin egen tilværelse at forlige dem. Læs hans digte. Det skulle være mærkeligt, om ikke forståelsen af den opgave er større derefter.